

ศิลปากร

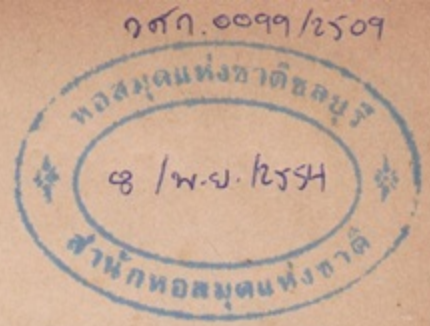
นิตยสารรายสัปดาห์ของกรมศิลปากร

ฉบับนี้จัดทำจาก
อาจารย์ ประสงค์ พวงดอกไม้
ศึกษานิเทศก์ ๘

ส่งนางวิชาให้พิสูจน์นางกัญณีมารดาพระกุมารกัสสป
ภาพร่างฝีพระหัตถ์

สารบัญ

ปีที่ ๑๐ เล่ม ๑

พฤษภาคม

๒๕๐๕

๑. ศาสน์สมเด็จ สมเด็จ ฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศ ฯ		
... .. และ สมเด็จ ฯ กรมพระยาดำรง ฯ	หน้า	๑
๒. บันทึกเรื่องความรู้ต่าง ๆ สมเด็จ ฯ เจ้าฟ้ากรมพระยานริศ ฯ		
... .. และ พระยาอนุนามราชชน	”	๑๓
๓. มูลเหตุแห่งความเป็นมาของสัญญาระหว่างไทยกับฝรั่งเศสตะวันตก	”	๒๓
๔. คณะสงฆ์เป็นเครื่องยกฐานะในสังคมไทยโบราณ เทวีก เค. วยอจ	”	๔๑
๕. THE BUDDHIST MONKHOOD AS AN AVENUE OF SOCIAL MOBILITY IN TRADITIONAL THAI SOCIETY David K. Wyatt	”	๔๕
๖. เรื่อง เมืองพระเวียง (ทางโบราณคดี) นิคม สุทธิรักษ์	”	๕๓
๗. คำอ่านศิลาจารึกอักษรและภาษาไทย วัดช้างล้อม		
อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ประสาร บุญประคอง	”	๖๓
๘. งานกรมศิลปากรในรอบปีที่ผ่านมา อธิปัตติกรมศิลปากร	”	๗๔
๙. จารึกบนแผ่นดินเผา และที่ฐานพระพุทธรูป ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ อุทอง จังหวัดสุพรรณบุรี ประสาร บุญประคอง	”	๘๑
๑๐. อธิบายเพลง เขมรปากท่อ เถา มนตรี ตรีโมท	”	๘๔
โน้ตเพลงเขมรปากท่อ เถา มนตรี ตรีโมท	”	๘๖

SILPĀKON

Vol. 10

May, 1966

No. 1

CONTENTS

1. "San Somdet" (Letters between Their Late Royal Highnesses Prince Naris and Prince Damrong)	Page 1
2. Notes on Miscellaneous Subjects by His Late Royal Highness Prince Naris and Phya Anuman Rajadhon	„ 13
3. Sources of History of Contract between Thai and Westerners	„ 27
4. THE BUDDHIST MONKHOOD AS AN AVENUE OF SOCIAL MOBILITY IN TRADITIONAL THAI SOCIETY (Thai Version) by David K. Wyatt	„ 41
5. THE BUDDHIST MONKHOOD AS AN AVENUE OF SOCIAL MOBILITY IN TRADITIONAL THAI SOCIETY (English Version) by David K. Wyatt	„ 49
6. Archaeological Story of Phra Vieng City by Nikom Suddhiraksa	„ 53
7. Reading and Explanation of Thai Inscription in Thai Characters, Found at Wat Chang Lom, Sukhodhai by Prasarn Boonprakong	„ 63
8. Fine Arts Department in the Year 1965 by Director - General of Fine Arts Department	„ 74
9. Inscriptions on Terra-Cotta and at the Base of the Buddha's Image in the U-Thong National Museum, Suphanburi by Prasarn Boonprakong	„ 81
10. Explanation of Thai Song "Khmen Pak Tho" by Montri Tramote	„ 84
Musical Notes of Thai Song "Khmen Pak Tho" by Montri Tramote	„ 86

คำอ่านศิลาจารึก

อักษรและภาษาไทย

ได้มาจากวัดช้างล้อม อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย

เนื้อศิลาเป็นหินชนวนสีเขียว

วัดส่วนกว้าง ๓๖ ซม. ส่วนสูง ๑๗๐ ซม. ส่วนหนา ๑๘ ซม.

ประสาร บุญประคอง อ่านและอธิบายคำโบราณ

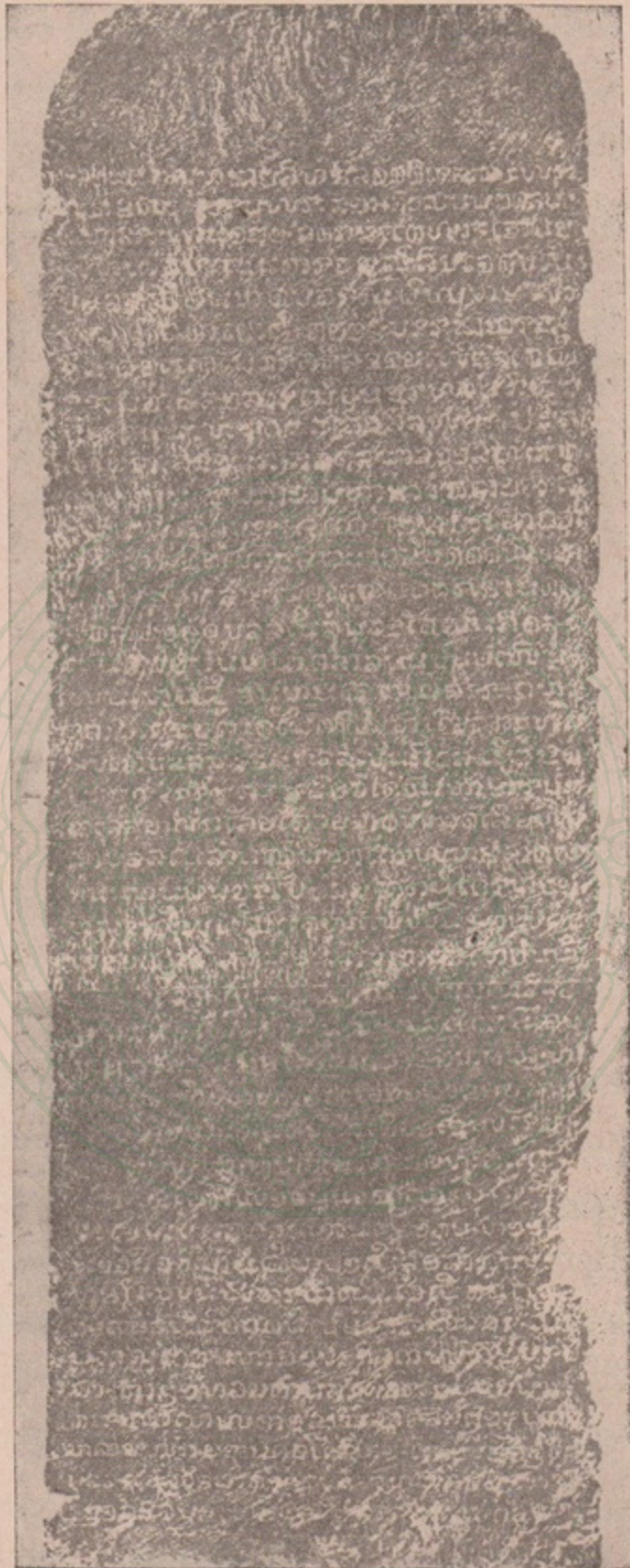
ดร. ประเสริฐ ณ นคร ให้คำปรึกษาและตรวจแก้คำโบราณ

ด้านที่ ๑

คำจารึก

คำอ่านปัจจุบัน

๑. ศิรินโมพุทธายสิทธิ สกกจิเคชะ
คปะพระ	ศิรินโมพุทธายสิทธิ ศักกจิเคชะ
คปะพระ
๒. พุทธพระธรรมพระสงฆ์เป็นมงคลบน	พุทธ พระธรรม พระสงฆ์ จุง ^(๑) เป็นมงคลบน
๓. นเทาสรรพานคราย ๐ สกราช
แต่พระเจ้านาย	นเทาสรรพานคราย ^(๒) ๐ ศักราช
แต่พระเจ้าเนย—
๔. รพานโคพนนเก้ารอยยี่สิบเจดปีใน	รพาน ^(๓) โคพนนเก้ารอยยี่สิบเจดปี ใน
๕. ปี่ชวคเคื่อนหกบวรณมีพุทธพา	ปี่ชวค เคื่อน ๖ บวรณมี ^(๔) พุทธพา—
๖. รพนนไสคำเอาใจตั้งสบรรธาหรรสา	ร พนมไสคำเอาใจตั้งสบรรธา ^(๕) หรรษา ^(๖)
๗. ทิเรกอนเนกไมตรีศรีสกกยเพื่อจกโค	ทิเรกอนเนกไมตรี ศรีสกกยะ เพื่อจกโค—
๘. รขำมจากสงสารเมื่อนยรพานที่หม	รขำมจากสงสาร เมื่อ ^(๗) เนยรพานที่หม—
๙. นนอนนพรรณนาถึงสิลพयरปรห	น ^(๘) อนนพรรณนาถึง ^(๘) ศีลเพียรประห—
๑๐. ญามหาสงฆราชาสุกฤมาสงสออน
สำเ	ญา ^(๑๐) มหาสงฆราชาสุกฤ มาสงสออน
สม—
๑๑. กจมหัทธิรรมาชา มหัทธิรรมา
งอรใน	กจมหัทธิรรมาชา มหัทธิรร (ม) ราช
งอร ^(๑๑) ใน
๑๒. สาสนามิใจสบรรธาแก่ไตรสอรณะถว่า	ศาสนามิใจสบรรธาแก่ไตรสรณะถว่า

ศิลาจารึก อักษรและภาษาไทย วัดช้างล้อม อ. เมือง จ. สุโขทัย
ด้านที่ ๑

คำจารึก

คำอ่านปัจจุบัน

๑๓. บริสุทธิ จิงไปล่ปละละราชสับกคิ
พิพส
๑๔. สตรทงหลายเสียแล้วแผวภยานตรา
๑๕. ยกलयออกบวสในสุ่ม่วงไค่เปน
ภิกษุ ๐ เ
๑๖. แผ่นดินอนนหนาคลาลน่นปนเพ็น ๐
๑๗. พนเห็นใจชินหนกกหนาสรรรหา
๑๘. ราชกิเรกอเนกไมตรีโมทนียเคารพ
๑๙. นบเข้าบวสทงผนวสเปนภิกษุในสำนัก
๒๐. กมหาธรรมราชาเมื่อสเคจมหาธรรมรา
๒๑. ชาเสวยพิราไลยไค่ลยจากพรากเสียพนั
๒๒. เข้าบวสในสำนักกมหาเถรพุทธสาคร
๒๓. อนนทนมมอไปถ้วเถรานุเถรทง
๒๔. หลายให้บุณไปแก้พ่แม่พี่น้องพวก
๒๕. พ้องเผ่าพรวนอนนเหงาเจ้าไทอนนไ
๒๖. ปสู่ปรโลกพุน ๐ ถคคณนมหาเทวีสว
๒๗. รรคลาไลไปโสค ๐ พนเข้าบวสใน
สำนักกม
๒๘. หาเถรอนุราชอนนลูกแต่สิงหลมา ๐ พ
๒๙. ฤษยาสรีเทพาหุราชเอาออกมาชอยสง
๓๐. บานสงเมือง ๐ ไคบให้เคื่องใจไพร่ฟ้า
๓๑. ข้าคนพลทงหลายให้วายทะละ...
๓๒. นคา ๐ พนร่ำเพ็งอนนจกกเปนบุญ
กุ (ณ)
๓๓. ประโยชโปรตทงทานทงคนทง...
๓๔. ทงฉิจงญามีใจหลงในสงสารพ (ระพ)
๓๕. ทนนี้ ๐ พนพิจารณาเนือใจในตนแล้ว
๓๖. จิงแผงที่เรือนตนเปนพระพิหารในปี

- บริสุทธิ จิงไปล่ปละ^(๑๒)ละราชสมบัติ
พิพ—
- ฉนทั้งหลายเสียแล้ว แผ้ว^(๑๓)ภยันตรา—
- ยกलय^(๑๔)ออกบวชในสุ่ม่วง ได้เป็น
ภิกษุ ๐ เ—
- แผ่นดินอันหนาคลาลันปั่นเพื่อน^(๑๕) ๐
- พนมเห็น ใจชิน^(๑๖)หนักหนาสรรรหา—
- ราชาภิเษกเอกไมตรีไมทนิยเคารพ
- นบเข้าบวชทงผนวชเป็นภิกษุในสำนัก—
- กมหาธรรมราชา เมื่อสมเด็จมหาธรรมรา—
- ชา เสวยพิราลัย^(๑๗)ไค่ลยจากพรากเสีย พนม
- เข้าบวชในสำนักมหาเถรพุทธสาคร
- อันทนม^(๑๘)ไปถ้วเถรานุเถระทั้ง
- หลาย ให้บุญไปแก้พ่แม่พี่น้องพวก
- พ้องเผ่าพันธุ์ อันเหงา^(๑๙)เจ้าไทย อันไ—
- ปสู่ปรโลกพุน^(๒๐)ถคคณนมหาเทวีสว—
- รรคลาไล^(๒๑)ไปโสค ๐ พนมเข้าบวชใน
สำนักกม—
- หาเถรอนุราช อันลูกแต่สิงหลมา^(๒๒) ๐ พ—
- ระยาสรีเทพาหุราช เอาออกมาช่วย^(๒๓)สร้าง
- บ้านสร้างเมือง ๐ ไคบให้เคื่องใจ ไพร่ฟ้า
- ข้าคนพลทั้งหลาย ให้วาย^(๒๔)ทะละ...
- นคา ๐ พนมร่ำเพ็งอันจักเป็นบุญ
กุ (ณ)
- ประโยชน์โปรกทั้งท่านทั้งคนทั้ง...
- ทั้งผี จูงอย่ามีใจหลงในสงสารพ (ระพ)
- ทนนี้ ๐ พนมพิจารณาเนือใจในตนแล้ว
- จิงแผง^(๒๕)ที่เรือนตน เป็นพระพิหาร ในปี

คำจารึก

คำอ่านปัจจุบัน

๓๗. มเสณฺเฑเณนหํจิงฺปรคิสถาพุทฺธปรคิ
 ๓๘. มา ๐ หาฬฺงทวยคํานวรคฺวรภายมฺมารจิ
 ๓๙. ตเรจนาเทพคฺคาอสุร ๐ บวสคฺวยฬฺงรูป
 ทง (ง)
 ๔๐. หลาย พรายงามถฺวันแหง ๐ แถงทง
 ภูคฺชี
 ๔๑. บวสแลวจิงมาตงกทำหพระปิกฺกกรรม
 ๔๒. สงวรใจบุชาพระอภิธรรมกบบคฺวยพ

- มะเส็ง เณน ๕ จิงฺประคิษฐฺสถาพุทฺธปฏิ
 มา ๐ หาฬฺงทวยคํานวณคฺวรภายมา รจิ—
 ตเรจนา^(๒๖)เทพคฺคาอสุร ๐ บวชคฺ้วยฬฺงรูป
 ท (ง)
 หลาย ๐ พรายงามถฺวันแหง ๐ แถงทง
 ภูคฺชี
 บวช แลวจิงมาคั่งกระท่าหพระปฏิกกรรม
 สงวร^(๒๗)ใจบุชาพระอภิธรรมกบคฺ้วยพ—

ด้านที่ ๒

คำจารึก

คำอ่านปัจจุบัน

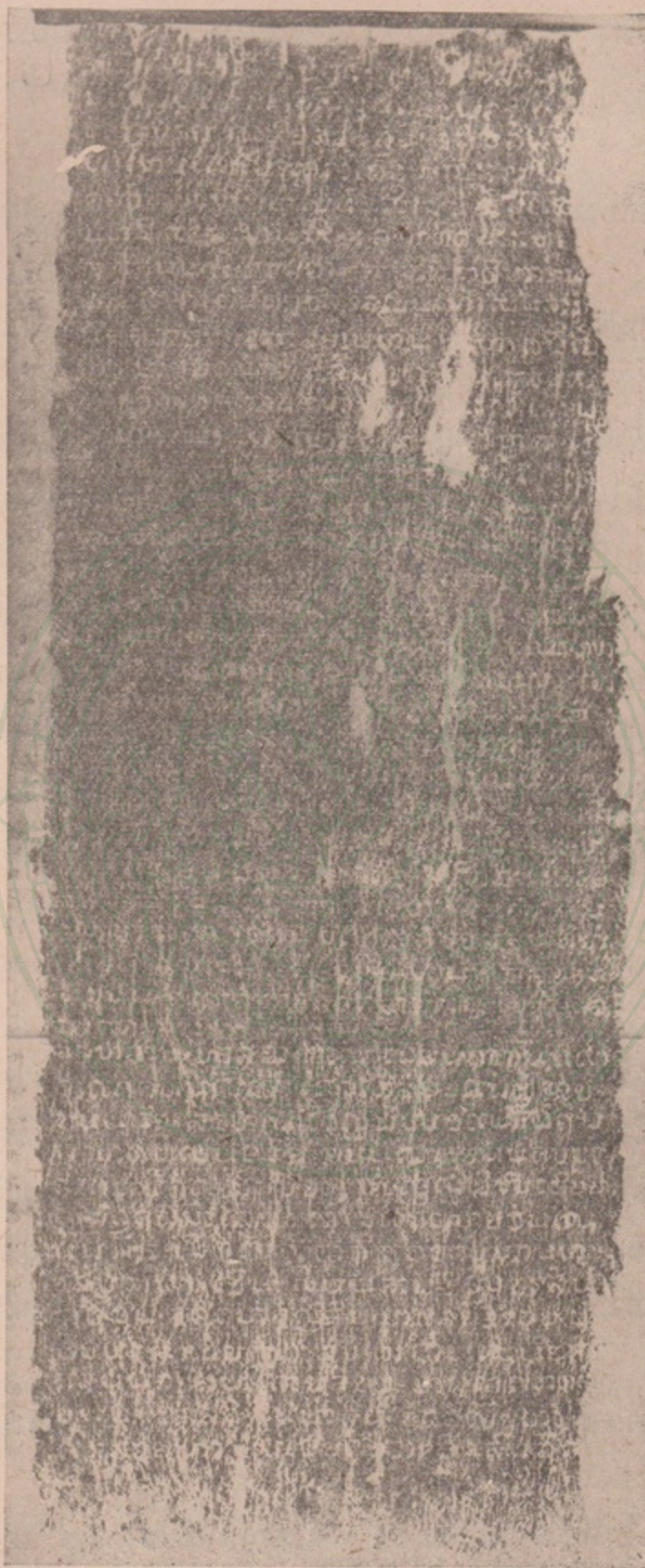
๑. ระเบคจินมาไวได้ปลุกทงพระศรีม
 (หาโ)
 ๒. พริอนนเปนจอมบุญจอมศรีม ...
 ๓. พระบคอนนหนึ่งคฺวยสูงได้สืบสืสอ (กก)
 ๔. ทำให้บุญไปแกสํเคจมหารธรรม (ราชา)
 ๕. กท่าพระหินอนนหนึ่งให้บุญไปแก (มห)
 ๖. าเทวี ๐ แลวเห่นพระศรีรัตนธาคู (น)
 ๗. สํเคจมหารธรรมราชากท่าปราชิหารม ...
 ๘. ลายเรือนทนคองลวสเงินเท่าผืนสาค (เห)
 ๙. นีอกกลางหาวภาวามหนกภกหนามีใจ (ส)
 ๑๐. บรรธาชคคผเป็นไส ถวายเป (น)
 ๑๑. บุชาจิงมาเอาสอยทอ (ง) เถ (ว)
 นึงคิโสรม (พ)
 ๑๒. อกพระเจ้า ๐ พระยาศรีเท (พา) หุราชไ...
 ๑๓. ให้ไปสู่มหาราชเห่นพระศ (วีร) คทน
 ธาคู (ก)

- ระเบคจินมาไว ได้ปลุกทงพระศรีม
 (หาโ—)
 พริ อันเป็นจอมบุญจอมศรีม ...^(๒๘)
 พระบคอันหนึ่ง คฺ้วยสูงได้ ๑๔ คอ (กกระ)
 ทำให้บุญไปแกสมคัจจมหารธรรม (ราชา)
 กระท่าพระหินอันหนึ่ง ให้บุญไปแก (มห)
 าเทวี ๐ แลว เห็นพระศรีรัตนธาคู (น)
 สมคัจจมหารธรรมราชา ก็กระท่าปาฏิหาริย์ม ...
 ลายเรือนทนคองลวสเงินเท่าผืนสาค ^(๒๙) (เห—)
 นีอกกลางหาวภาว ^(๓๐) งามหนกภก ามีใจ (ส)
 บรรธาชคคผมเป็นไส ถวายเป (น)
 บุชา จิงมาเอาสร้อยทอ (ง) เถ (ว)
 นึง คิโสรม ^(๓๑) (พ)
 อกพระเจ้า ๐ พระยาศรีเท (พา) หุราชไ...
 ให้ไปสู่มหาราชเห่นพระศ (วีร) คทน
 ธาคู (กระ)

คำจารึก

คำอ่านปัจจุบัน

๑๔. ทำปราชิตหารในรพญพุงออกกตงทา
(นเ)	ทำปภาฏิหาริย์ในรพญ ^(๓๒) พุงออกกตงทำ
(น—)
๑๕. หลั่นพนนลุดะออกเทาลูกพนนลบบเทา
(ลฺ)	ลั่นพันลุด ^(๓๓) ออกเทาลูกพันลับ ^(๓๔) เทา
(ลฺ—)
๑๖. กพุทรรากสาไสงามคตงผลิกรกตณ
แ (กว)	กพุทรรักษาไสงามคตงผลิกรกตณ
แ (กัว)
๑๗. ขยวในกลางคตงผ้อนนทานชูปครามค	เขี้ยว ในกลางคตงผ้ออันทานชูปครามค—
๑๘. นันเหนคตงอนนมีใจสบรรธาหนกท	ร้นเห็นคตงอัน ^(๓๕) มีใจสบรรธาหนักท—
๑๙. นาเอาสอยทองแถวหนึ่งตีพอกพระเจ้า	นา เอาสร้อยทองแถวหนึ่ง ตีพอกพระเจ้า
๒๐. แลวมากทำผกาต (ญบ) ผ่าสนับเชิง	แล้วมากกระทำผกาต ^(๓๖) (ยับ) ผ่าสนับเชิง
๒๑. อาธาร ๐ กบบควยพคสวคธรรม ๐ แถง	อาธาร ๐ กับควยพคสวคธรรม ๐ แถ่ง
๒๒. ที่นังพระเจ้า ๐ จรามขนอนนหนึ่ง ๐ พุ	ที่นังพระเจ้า ๐ จรามขนอันหนึ่ง ๐ พุ—
๒๓. กอนนหนึ่ง ๐ หมอนอนนหนึ่ง ๐ บงงาอนน	กอนนหนึ่ง ๐ หมอนอันหนึ่ง ๐ บังงาอัน
๒๔. นึง ๐ เค้าปุนอนนหนึ่ง ๐ สลงอนนหนึ่ง ๐
ประที	หนึ่ง ๐ เค้าปุนอันหนึ่ง ๐ สลง ^(๓๗) อันหนึ่ง ๐
ประที—
๒๕. บ ๐ ตินทยน ๐ ประรูป ๐ กตึง ๐ ไหดิน
ไศคอ	บ ๐ ตินเทียน ๐ ประรูป ๐ กระตึง ๐ ไหดิน
ไศคอ—
๒๖. กไม้ ๐ ไวกนเรือนนึ่งแถงหุงจงทนน	กไม้ ๐ ไวกนเรือนหนึ่ง แถ่งหุงจงทนน
๒๗. พระเจ้า ๐ พาทคู้หนึ่งไหชาสองเรือนตีบา	พระเจ้า ๐ พาทย์คู้หนึ่ง ให้ชาสองเรือนตีบา
๒๘. เรียแก่พระเจ้า ๐ คองสองอนนกลองสา	เรอแก่พระเจ้า ๐ ม้องสองอัน กลองสา—
๒๙. มอนน ๐ ตแรสงงขเขาควายแถงไหไวถว	มอน ๐ แทร ส้งข เขาควาย แถ่งไหไวถว—
๓๐. ยายแก่พระเจ้า ๐ แลวบวสเมีย ๐
บวสลูก ๐ บ	ยายแก่พระเจ้า ๐ แล้วยวขเมีย ๐
บวขลูก ๐ บ
๓๑. วสหลาน ๐ บวสข้า ๐ ข้าแล เมียมกกกน
ให้	วขหลาน บวขข้า ๐ ข้าแล เมียมักกัน ^(๓๘)
ให้
๓๒. ขาแกกนไปเปนไทให้ลี้ยงแม่ผู้ชาย	ข้าแก่กันไปเป็นไทให้เลี้ยงแม่ผู้ชาย
๓๓. อนนหนึ่งโสทพนไคญผีผีแม่ ผีแม่	อันหนึ่งโสท พนมไคยผีพ่อผีแม่ ผีแม่
๓๔. น้เทคผู้เปนเมีย ๐ อนนเปนอนนคบบ	นมเทคผู้เป็นเมีย ๐ อันเป็นอันคบบ—

ศิลาจารึก อักษรและภาษาไทย วัดช้างล้อม อ. เมือง จ. สุโขทัย
ด้านที่ ๒

คำจารึก

๓๕. เมตน ○ ไคยผีฟิอายฟิผีผีฟิเอ้อย
 ๓๖. ญผีลุกผีหลานผีเก้าผีแกแห่งตนอน
 ๓๗. นมาฝากผีตไถญโสศแตอวยทาน
 ทอ
 ๓๘. งสิบคำลึง ○ เงินพนนสาม ○ จีพรสิบ
 ๓๙. สามผีน ○ สลกบาตญีสิบ ○ บาทสอง
 รอย ○ ผ (๑)
 ๔๐. นบพระรอยเก้าสิบ ○ ตรโลอนนหนึ่ง ...
 ๔๑. แวนหนึ่ง ○ ชามลายสอง ○ ชามเล็กหก ...
 ๔๒. อนน ○ ขลกกินน้ำสิบ ○ ขลลเชิงห้า ...
 ๔๓. แตอวยทานเบี้ยไคลารสี่แสนสี่ —

คำอ่านปัจจุบัน

- เมตน ○ ไคยผีฟิอายฟิผี ยอผีฟิเอ้อย
 ยอผีลุกผีหลานผีเก้าผีแกแห่งตนอ—
 นมาฝาก (๔๐) ผีตะไไยโสศ แตอวยทาน
 (๔๑) ทอ—
 งสิบคำลึง ○ เงินพนสาม ○ จีพรสิบ
 สามผีน ○ สลกบาตรยี่สิบ ○ บาทสอง
 ร้อย ○ ผ (๑)
 นบพระร้อยเก้าสิบ ○ ตะโลอันหนึ่ง ...
 แวนหนึ่ง ○ ชามลายสอง ○ ชามเล็กหก ...
 อัน ○ ชันกินน้ำสิบ ○ ชันเชิงห้า ...
 แตอวยทานเบี้ยไคล้านสี่แสนสี่ —

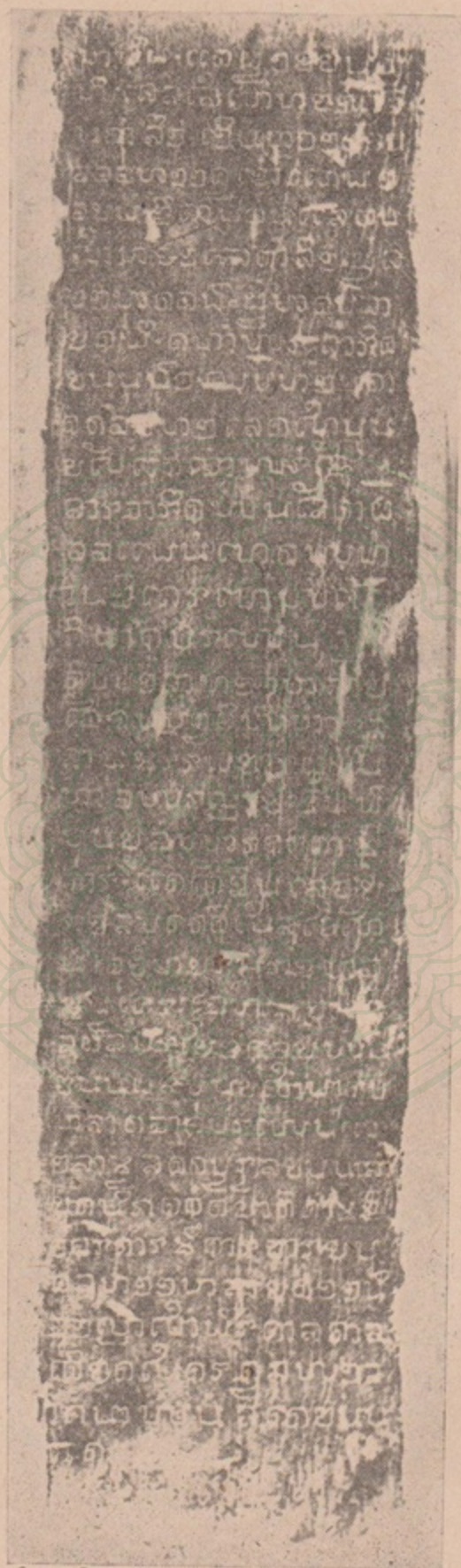
ด้านที่ ๓

คำจารึก

๑. หมื่น ○ แต้ผูงขยณผู
 ๒. พิเสศโสให้ทองถั่ว
 ๓. นคำลึง ○ เงินทงกอน
 ๔. ววทงกู่เข้าแถมก
 ๕. วยณ ○ ซีสามตันแล่ตน
 ๖. ให้ทองแลคำลึง ○ ผูส
 ๗. องบาทกมี ○ ผูบาทปลา
 ๘. ยกมี ○ กท่าพระสำริด
 ๙. อนนหนึ่ง ○ กบบทงปตา
 ๑๐. กควยทงเลกใหญ่
 ๑๑. ยไปแกเจ้าพรไชฯ
 ๑๒. สารจาริกพนมโสคำผ
 ๑๓. ววแมนเทศพท

คำอ่านปัจจุบัน

- หมื่น ○ แต้ผูงเขียนผู
 พิเศษไชร์ ให้ทองถั่ว—
 นคำลึง ○ เงินทั้งกอน
 ววทั้งกู่ ข้าวเต็มเก—
 วียน ○ ซีสามตนแล่ตน
 ให้ทองแลคำลึง (๔๒) ○ ผูส—
 องบาทกมี ○ ผูบาทปลา—
 ย (๔๓) กมี ○ กระท่าพระสัมฤทธิ์
 อันหนึ่ง ○ กัษรปะฎา—
 ก ควยรงเล็ก ให้บุญ
 ไปแกเจ้าพรหมไชย ฯ
 สารจาริกพนมโสคำผ—
 ววแมนเทศ ประธ—

ศิลาจารึก อักษรและภาษาไทย วัดช้างล้อม อ. เมือง จ. สุโขทัย

ด้านที่ ๓

คำจารึก

คำอ่านปัจจุบัน

๑๔. านชีเถรเทพเมา	านชีเถรเทพโม
๑๕. ลิฝากประเพณี (๑)	ลี ฝากประเพณี (๑)
๑๖. ทิพงศาทงหลาย	ทิพงศาทั้งหลาย
๑๗. ไวกบบกุกีฬิหารส	ไวกกับกุกีฬิหารส—
๑๘. ถาณธรรมอารฝูงนี้	ถาณธรรม อาร (ย) ฝูงนี้
๑๙. ท้าวพรญาอนนมี	ท้าวพระยาอันมี
๒๐. บุนยสัฬารกิริติ	บุญสมภารกฤติ
๒๑. การ ๐ แถไคขึ้นเสวย	การ ^(๔๔) ๐ แถไคขึ้นเสวย
๒๒. ราชสัปกคิในสุโขไท	ราชสมบัติในสุโขทัย
๒๓. นี้ ๐ จุทยรมราชอาจ	นี้ ๐ จุฑยรมราชอาจ
๒๔. อนุโกระโฉพะเอากุส	อนุเคราะห์เฉพาะเอากุส—
๒๕. ลผลประโยชน์ควัยพน	ลผลประโยชน์ควัยพนม
๒๖. อนนผลสับุญให้มากบ	อันผลสมบุญให้มาก บ
๒๗. หลากจากประเพณีแห	หลาก ^(๔๕) จากประเพณีแห—
๒๘. งสารุสคคบุรุษอนนเจ้า	งสารุสคบุรุษอันรอม
๒๙. อุคณิกกตยาติการชี	อุคณิกกตยาติการ ^(๔๖) ชี—
๓๐. งกริการธีการอารยบุ	งกฤติการ อารยบุ—
๓๑. คกลทงหลายคังงนี้	คกลทั้งหลายคังงนี้
๓๒. จุญญาให้มีร่ากาญจกาล	จุญอย่าให้มีร่ากาญจกาล
๓๓. เคือกในกรกุลพงศ	เคือก ^(๔๗) ในตระกูลพงศ—
๓๔. ากนาพนัสกกอนน	ากณาพนมสักอัน
๓๕. แถ ๖	แถ ๖

อธิบายคำโบราณ

(๑) จุง	= จง
(๒) สรรพานคราย	= อันตรายทั้งปวง
(๓) เนียรพาน	= นิพพาน
(๔) บวรณมี คือ ปุณณมี	= วันเพ็ญกลางเดือน
(๕) สบรรรธา	= ศรัทธา
(๖) หรรษา	= ยินดี
(๗) เมื่อ	= ไป
(๘) ที่มั้น	= ที่มุ่งหมาย, ที่หมายมั่น
(๙) เถิง	= ถึง
(๑๐) ประญา	= ปัญญา
(๑๑) งอร	= มีความเลื่อมใส
(๑๒) ไปลปละ	= ปล่อยปละ, สละ
(๑๓) แผ้ว	= ปราศจาก
(๑๔) กลาย	= เปลี่ยน, ยักย้าย
(๑๕) แผ่นดินอันหนาคลาดันป็นเพื่อน	= แผ่นดินอันสนั่นสะเทือนทวันไหว, แผ่นดินไหว
(๑๖) ใจขึ้น	= ตีใจ, มีปิติ
(๑๗) เสวยพิราลัย	= สวรรคต, สิ้นพระชนม์
(๑๘) อันทันมร	= พรั่งพร้อม
(๑๙) อันเหง้า	= อันประธาน
(๒๐) พุ้น	= โน้น
(๒๑) สวรรคลาไล	= สวรรคต, สิ้นพระชนม์
(๒๒) ลูกแต่สิงหลมา	= มาจากสิงหล
(๒๓) ช้อย	= ช่วย
(๒๔) วาย	= หมก, สิ้น
(๒๕) แผลง	= คัดแปลง
(๒๖) รจิตเรจนา	= ตกแต่ง, ประดับ
(๒๗) ส้งวร	= สำรวม

อธิบายคำโบราณ

(๒๘) ยอ	= ยก
(๒๙) สาค	= เสือ
(๓๐) ภาว หรือ พาว	= ผ่องแผ้ว
(๓๑) ตีโสมพอก	= ตีทองคำปึก
(๓๒) ระพูญ	= เมืองลำพูน
(๓๓) พันล	= พล
(๓๔) ลูกพันล	= ลูกมะพลับ, ลูกพลับ
(๓๕) กังอัน	= กังนั
(๓๖) ผกาธ	= ประกาศ
(๓๗) จรามขัน หรือ จมฺมขณฺท	= แผ่นหนัง
(๓๘) สลง	= ชันพานรอง ?
(๓๙) มัก	= รักใคร่, พอใจ
(๔๐) ฝาก	= ฝ้าย
(๔๑) อวยทาน	= ให้ทาน
(๔๒) แลตนให้ทองแลตำลึง	= ให้ทองคนละหนึ่งตำลึง
(๔๓) บาทปลาย	= บาทเศษ, บาทกว่า
(๔๔) กฤดาธิการ	= บารมีอันยิ่งที่กระทำไว้
(๔๕) บ่หลาก	= ไม่แปลก, ไม่ผิดแผก
(๔๖) รอมอุตนิภักคยาติการ	= รวมหยั่งลงสู่ความภักดีในตน
(๔๗) รำคาญกาลเคียด	= รบควนบังเกิดความโกรธถึงขนาด

